

Sundbyberg 2026-01-14

Diarienummer: Ju2025/01730

Vår referens:

Monica Klasén McGrath

Mottagare:

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L2@regeringskansliet.se

Remissvar

Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91)

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sedan 2009 är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande i Sverige. Därigenom är Sverige som stat skyldig att förverkliga rättigheterna i konventionen.

Synpunkter från Funktionsrätt Sverige

Utredningens betänkande om nya regler för arv och testamente syftar till att modernisera arvs- och testamentsrätten för att bättre spegla dagens familjebildningar, digitalisering och ekonomiska förhållanden. Bland förslagen finns införandet av ett statligt testamentsregister, möjligheten att upprätta digitala testamenten och ett stärkt skydd för efterlevande sambor.

Ur ett funktionsrättsperspektiv är det positivt att utredningen strävar efter att skapa en tydligare och mer förutsägbar arvsrätt som är anpassad till nuvarande samhällsstrukturer och livssituationer. Förslag som stärkt trygghet för efterlevande sambor, testamentsregister och digitala testamenten kan i grunden underlätta tillgången till rättssäker planering för personer som inte har nära familjerelationer eller som lever i icke-traditionella familjekonstellationer. Vi ställer oss också positiva till förslaget att arvsrätten inte bör utvidgas till att omfatta kusiner. Vi kommenterar dessa fyra förslag nedan.

Allmänna synpunkter

Funktionsrätt Sverige ställer oss positiva och tillstyrker förslagen, men vill passa på att understryka behovet av att informationen om förändringarna når och blir tillgänglig för alla medborgare. Det är särskilt viktigt eftersom dessa regelverk berör självbestämmande och personlig trygghet i livets slutskede.

Ett system med digitala testamenten och ett officiellt register kan underlätta för personer med vissa funktionsnedsättningar att formalisera sina önskemål.

För att det ska bli verklighet måste den enskildes möjligheter till medbestämmande och inkludering säkerställas. All information behöver ges i tillgängliga format och vara begriplig för alla. Det kan även finnas behov av särskilda informationsinsatser för vissa grupper med funktionsnedsättning.

De digitala tjänsterna måste utformas universellt så att personer med kognitiva, sensoriska eller kommunikativa funktionsnedsättningar inte uteslås från processen till följd av tekniska eller strukturella hinder. Informations- och användarstöd ska finnas tillgängligt i flera format, med stöd för alternativa inmatningssätt, läshjälpmiddel, lättläst språk, syntolkning och annan individanpassad assistans.

En arvsrätt för kusiner

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning att den legala arvsrätten inte bör utvidgas till att omfatta kusiner eller mer avlägsna släktingar.

Ur ett funktionsrättsperspektiv är utredningens bedömning att inte utvidga den legala arvsrätten till kusiner och mer avlägsna släktingar välgrundad. Allmänna arvsfonden spelar en central roll för finansiering av verksamheter och projekt som stärker rättigheter, delaktighet och livsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Att

värna fondens långsiktiga förutsättningar är därför av stor betydelse för funktionsrättsrörelsen och det civila samhället i stort. Samtidigt bidrar nuvarande ordning till tydlighet, rättssäkerhet och en effektiv bouppteckningsprocess, vilket är särskilt viktigt i situationer där arvlåtaren saknar nära anhöriga.

Skydd för efterlevande sambor

Funktionsrätt Sverige stödjer förslaget om ett stärkt skydd för efterlevande sambor.

Förslaget om ett stärkt skydd för efterlevande sambor är positivt, eftersom det kan minska risken för ekonomisk osäkerhet och problem med boende för personer som lever i samboförhållanden utan formella juridiska avtal. Detta är särskilt relevant för personer med funktionsnedsättning, som i vissa fall är mer beroende av informella nätverk och kan ha särskilda behov av juridiskt stöd. För att reformen ska få full effekt krävs dock tydlighet i hur reglerna fungerar i praktiken, inklusive tillgång till stöd för att upprätta testamente eller planera arv på ett tillgängligt sätt.

En tydlig implementering av skyddet för sambor bör säkerställa att personer med funktionsnedsättning får reellt tillgängligt stöd, såväl juridiskt som praktiskt, för att kunna tillvarata sina rättigheter. Detta bidrar till att stärka självbestämmande och ekonomisk trygghet, och minskar risken för konflikter och rättsliga tvister mellan efterlevande och andra arvingar.

Testamentsregister

Funktionsrätt Sverige förslaget att ett testamentsregister i offentlig regi inrättas

Flertalet ideella organisationer är beroende av olika former av gåvor och bidrag från privatpersoner, för att kunna bedriva sin verksamhet. En viktig intäktskälla i sammanhanget är testamenterade gåvor.

Att genom testamente helt eller delvis förordna arv till ideella organisationer är ofta ett uttryck för testatorns personliga övertygelse och värderingar. Samtidigt kan sådana förordnanden uppfattas som känsliga eller ifrågasättas av anhöriga som genom testamentet får ett minskat arv eller helt utesluts. Det åligger de efterlevande att i samband med bouppteckningen redovisa samtliga tillgångar och att ge in eventuella testamente.

När ett testamente har upprättats långt tillbaka i tiden finns en risk att handlingen inte återfinns eller inte åberopas vid bouppteckningen.

Detta kan ge upphov till osäkerhet kring om ett giltigt testamente existerar eller om testatorn senare har ändrat sin vilja och återkallat det. Sådana situationer leder ofta till behov av juridisk prövning och kan resultera i långdragna, kostsamma och konfliktfyllda tvister. Mot denna bakgrund är det angeläget att stärka rättssäkerheten och förutsebarheten i hanteringen av testamenten. Ett offentligt testamentsregister kan bidra till att säkerställa att testatorns yttersta vilja respekteras och minska risken för att giltiga testamenten förbises, ifrågasätts eller ger upphov till tvister. En sådan ordning stärker både förtroendet för arvsprocessen och skyddet för testatorns självbestämmande, samtidigt som den kan förebygga utdragna och kostsamma rättsprocesser för såväl anhöriga som mottagare av testamentariska förordnanden.

Digitala testamenten

Funktionsrätt Sverige stödjer förslaget att möjligheter till digitala testamenten införs.

Många testamenten upprättas sent i livet, ofta i samband med sjukdom eller i livets slutskede. Det kan i sådana situationer finnas starka skäl att underlätta för en person att kunna upprätta och underteckna ett testamente på ett sätt som minimerar fysisk ansträngning och praktiska hinder. Möjligheten att upprätta digitala testamenten, med användning av säkra och tillförlitliga metoder för elektronisk signering, kan innebära en betydande förenkling. Förslaget om digitala testamenten kan därmed bidra till att stärka testatorns självbestämmande och tillgång till rättslig trygghet, särskilt för äldre personer och personer med funktionsnedsättning. För att reformen ska få avsedd effekt är det dock avgörande att de digitala lösningarna utformas med höga krav på rättssäkerhet, tillgänglighet och användbarhet, samt att kompletterande stöd erbjuds till personer som inte kan eller vill använda digitala tjänster.

Sammantaget innebär förslagen i betänkandet viktiga steg mot en modernare arvs- och testamentsrätt, men för att förslagen ska leva upp till ett funktionsrättsperspektiv krävs konkreta åtgärder för:

- tillgänglig och begriplig information om lagändringarna, i flera format,
- tillgängliga tekniska lösningar för digitala testamenten och registerhantering,

- stödstrukturer för personer med funktionsnedsättning som kan behöva praktiskt eller juridiskt stöd för att tillvarata sina rättigheter.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Nicklas Mårtensson', with a stylized, flowing script.

Nicklas Mårtensson
Ordförande